

SVERIGES
MODERNASTE
MYNDIGHET
2019

Upphandlings
myndigheten

Upphandling som strategisk verktyg för att styra mot fossilfrihet och cirkulär ekonomi

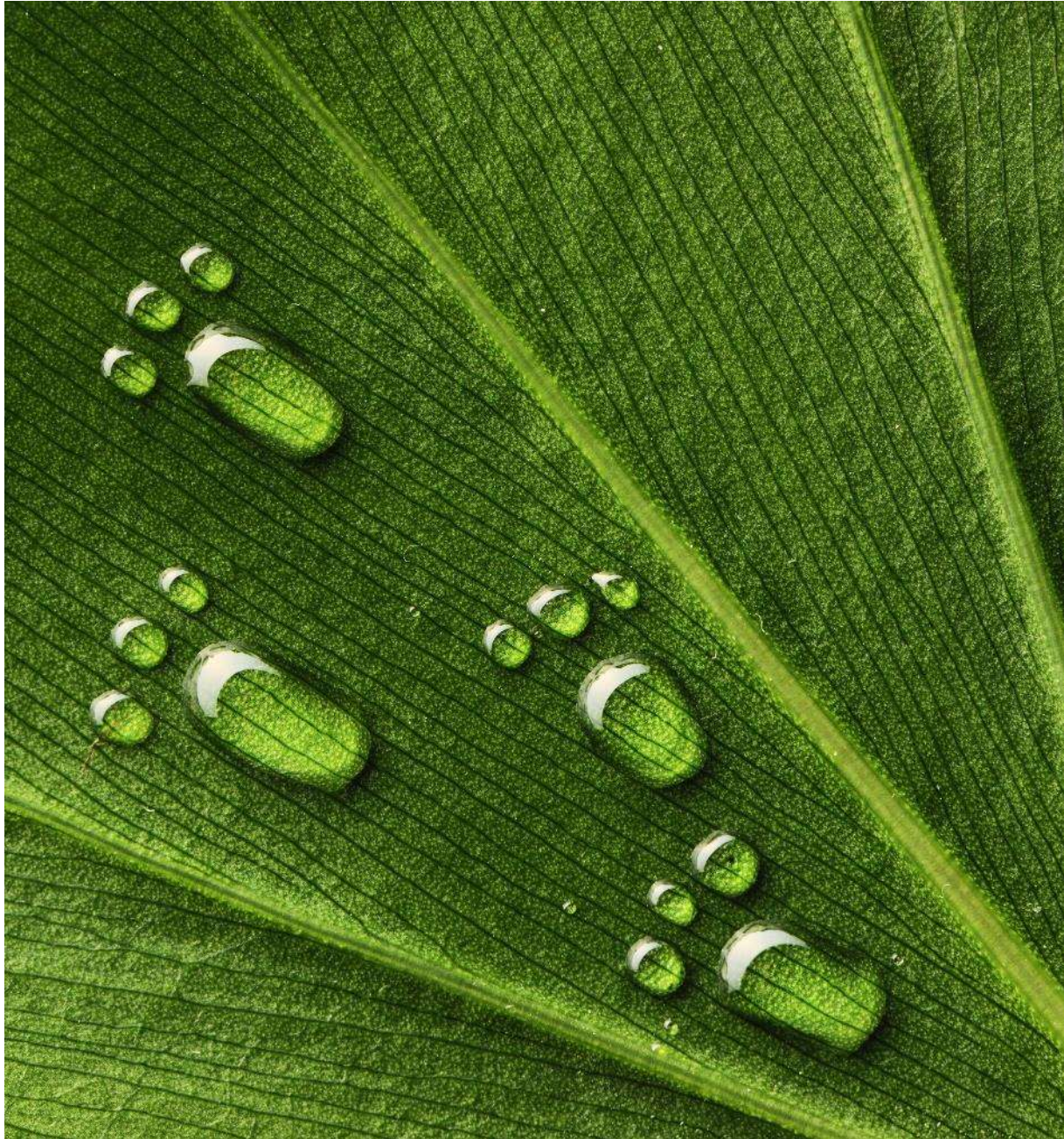
Margareta Bergh

Frukostwebbinarium Hållbar konsumtion, RUS Länsstyrelserna, 2023-11-06

Agenda

- ▶ Kort om Upphandlingsmyndigheten och offentliga inköp
- ▶ Regeringsuppdrag fossilfri och cirkulär upphandling – förändrat uppdrag
  - ▶ Handlingsplan och fokusområden
  - ▶ Målgrupper och pågående arbete
  - ▶ Stöd och verktyg
- ▶ Behov av stöd - medskick (Menti)

Era perspektiv och medskick? Här kan ni hjälpa oss!

- ▶ Vilket stöd behöver ni i er affär - roll/ansvar/organisation - för att inköp effektivt ska bidra till en grön hållbar omställning?

Mentikod: **2170 1803**

Tack

- 41 svar, 13 oktober

Upphandlingsmyndighetens ROLL

Vi jobbar för att de offentliga affärerna ska göra största möjliga nytta för samhället.

Tillsammans med andra verkar vi för att fler ska använda köpkraften i de offentliga affärerna för att bidra till omställningen till ett hållbart samhälle.

Detta gör vi genom att:

Stötta den långsiktiga utvecklingen av offentliga affärer.

Skapa bättre redskap och metoder för strategiska val.

Erbjuda stöd för hållbara, effektiva och rättssäkra offentliga affärer.

Värdet av **OFFENTLIG UPPHANDLING**
i Sverige

18% av BNP

819 miljarder kronor*

Antal **ANNONSERADE**
upphandlingar

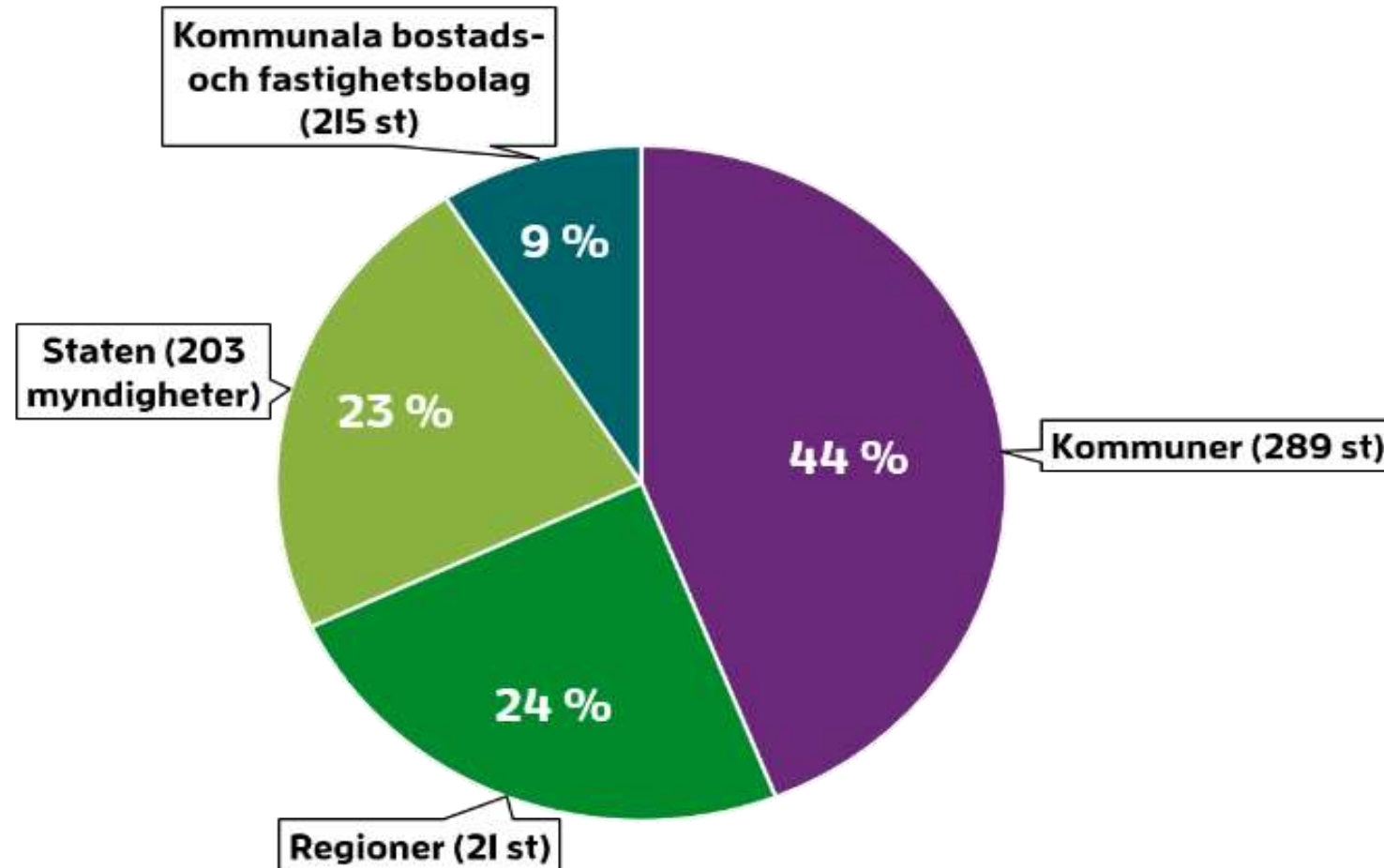
17198 stycken**

*Baserat på statistik från 2020

**Baserat på statistik från 2022

Klimatpåverkan av Sveriges offentliga inköp

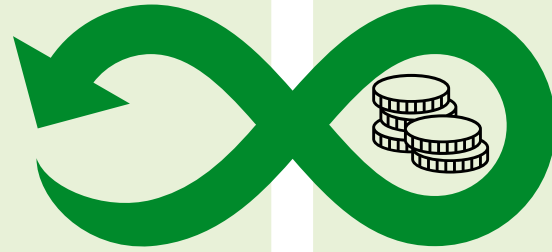
Vi har genomfört miljöspendanalys av ca 711 Mdr SEK, stora delar av Sveriges offentliga inköp.

För vilka
upphandlar vi?

Vilka utför och
producerar det vi
upphandlar?

SKOLSTREJK
FÖR
KLIMATET

Förändrat uppdrag inför 2024

- Uppdraget avslutas 2023 (tidigare)
- Intern analys pågår
- Hållbar upphandling en fortsatt viktig fråga

Hållbara,
fossilfria, cirkulära
inköp

Upphandling som
bidrar till omställning
till cirkulär ekonomi
och ett fossilfritt
samhälle

Öka takten genom

- Ökad kunskap
- Ökad förmåga
- Ökad andel cirkulära affärlösningar/affärsmodeller

Bidrar till Agenda 2030

- ▶ Mål 7 Hållbar energi för alla
- ▶ Mål 9 Hållbar industri innovationer och infrastruktur
- ▶ Mål 11 Hållbara städer och samhällen
- ▶ Mål 12 Hållbar konsumtion och produktion
- ▶ Mål 13 Bekämpa klimatförändringarna
- ▶ Mål 15 Ekosystem och biologisk mångfald

Insikter från förstudie

- ▶ Vissa branscher går före i omställningen, men offentlig sektor måste efterfråga cirkulära och fossilfria lösningar.
- ▶ Offentliga organisationer har kommit olika långt.
- ▶ Det behövs mer långsiktighet i politiska beslut.

**Upphandling som
bidrar till omställning till
en cirkulär ekonomi och
ett fossilfritt samhälle**
Handlingsplan

Offentlig sektor behöver:

- Efterfråga enhetliga cirkulära och fossilfria lösningar. Detta kräver
  - Kunskap
  - Nya arbetssätt
  - Tydligare styrning
- Långsiktighet i politiska beslut
  - Kunskap om vinsterna med cirkulära affärsmodeller

5 fokusområden

Strategiska
förutsättningar

Branscher
och
material-
strömmar

Stöd i
upphandling

Innovation i
upphandling

Kommunikation
och
samverkan

Fem fokusområden

- ▶ Fem områden som bedöms ge mest effekt.
- ▶ Åtgärderna riktar sig till aktörer i det offentliga inköpssystemet.
- ▶ Generellt behov av fördjupad kunskap och analys kring:
  - ▶ hur offentliga affärer kan främja omställningen
  - ▶ effektiva sätt att sprida kunskap och erfarenheter.

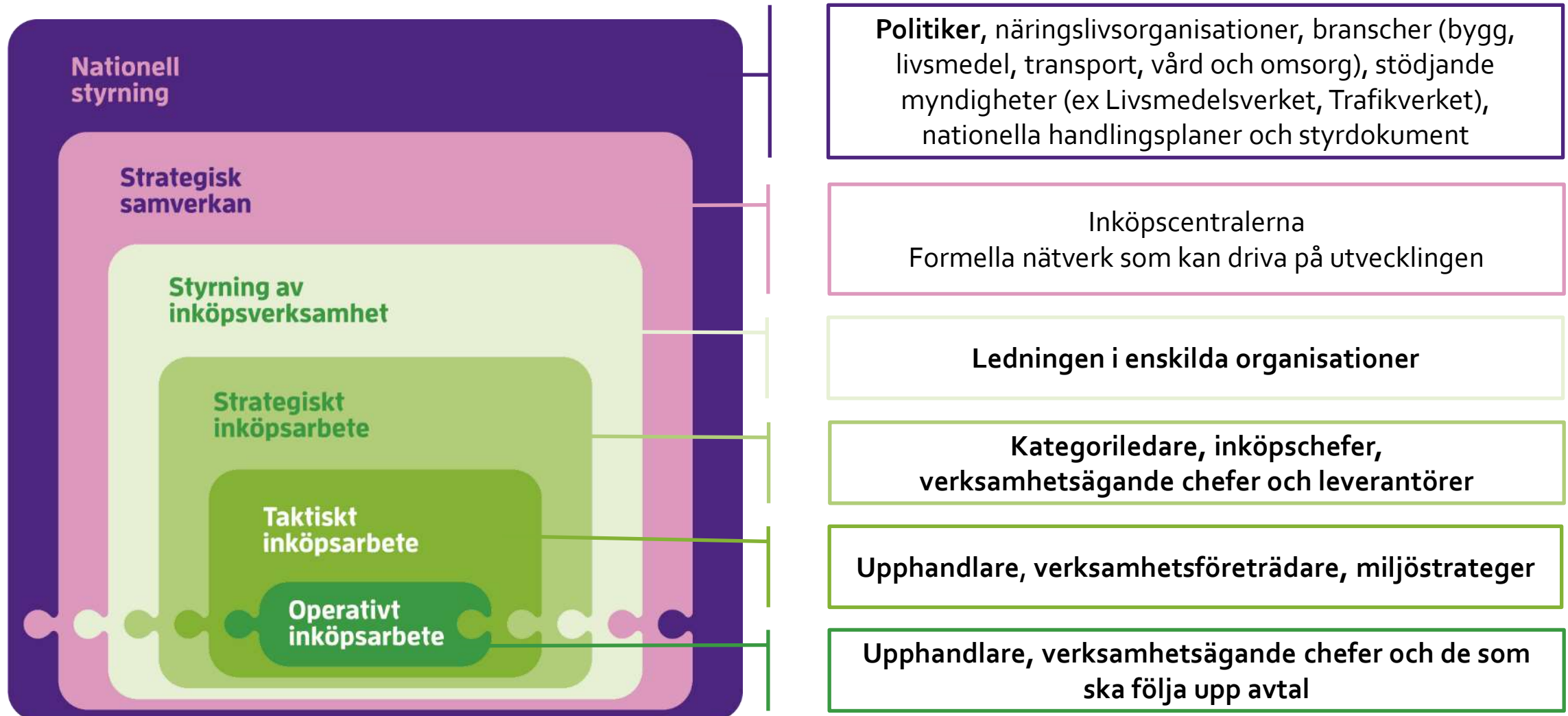
Primära målgrupper

- ▶ Politiker
  - ▶ Främst kommun och region
- ▶ Högre tjänstepersoner
  - ▶ Högsta ledning i upphandlande organisation (kommunchef, ekonomidirektör etc)
- ▶ Upphandlare

Det offentliga inköpssystemet – ett ekosystem

Samverkan i omställning

- ▶ Samverkan på fler nivåer
- ▶ Kollektiv förmåga och involvering av olika kompetenser och discipliner centralt
- ▶ Utforskande analys, förståelse på djupet
  - ▶ Miljöfrågan har gått från komplex (1973) till superkomplex (2009), klimatkrisen, C-19 pandemi
- ▶ Ändrade beteenden och arbetsätt
- ▶ Kapacitet, tid och förmåga att ställa om
- ▶ Mål, ta ansvar för helheten, uthållighet

Kommunikation och samverkan i uppdraget

- ▶ Intervjuer och insiktsanalys
- ▶ Samverkansgrupp
- ▶ Nationell referensgrupp
- ▶ Projektgruppen och aktiviteter som pågår inom uppdraget
  - ▶ Identifiera aktörer, fortlöpare, lärande exempel
  - ▶ Samverka strategiskt och nyttja arenor och nätverk
  - ▶ Nå målgrupperna, driva opinion

Samverkansgruppen

Tillsammans kan vi ställa om med hållbara cirkulära affärer

Sveriges
Kommuner
och Regioner

Boverket

Hållbar
UPPHANDLING
Ett samarbete mellan Sveriges regioner

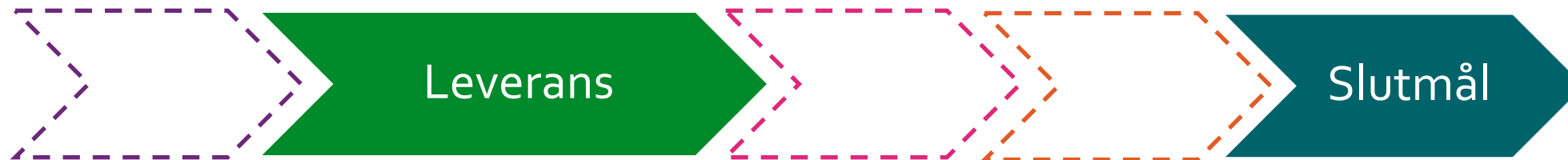

Länsstyrelsen
Kronoberg

Vårt samlade bidrag till omställningen – effektkedjor

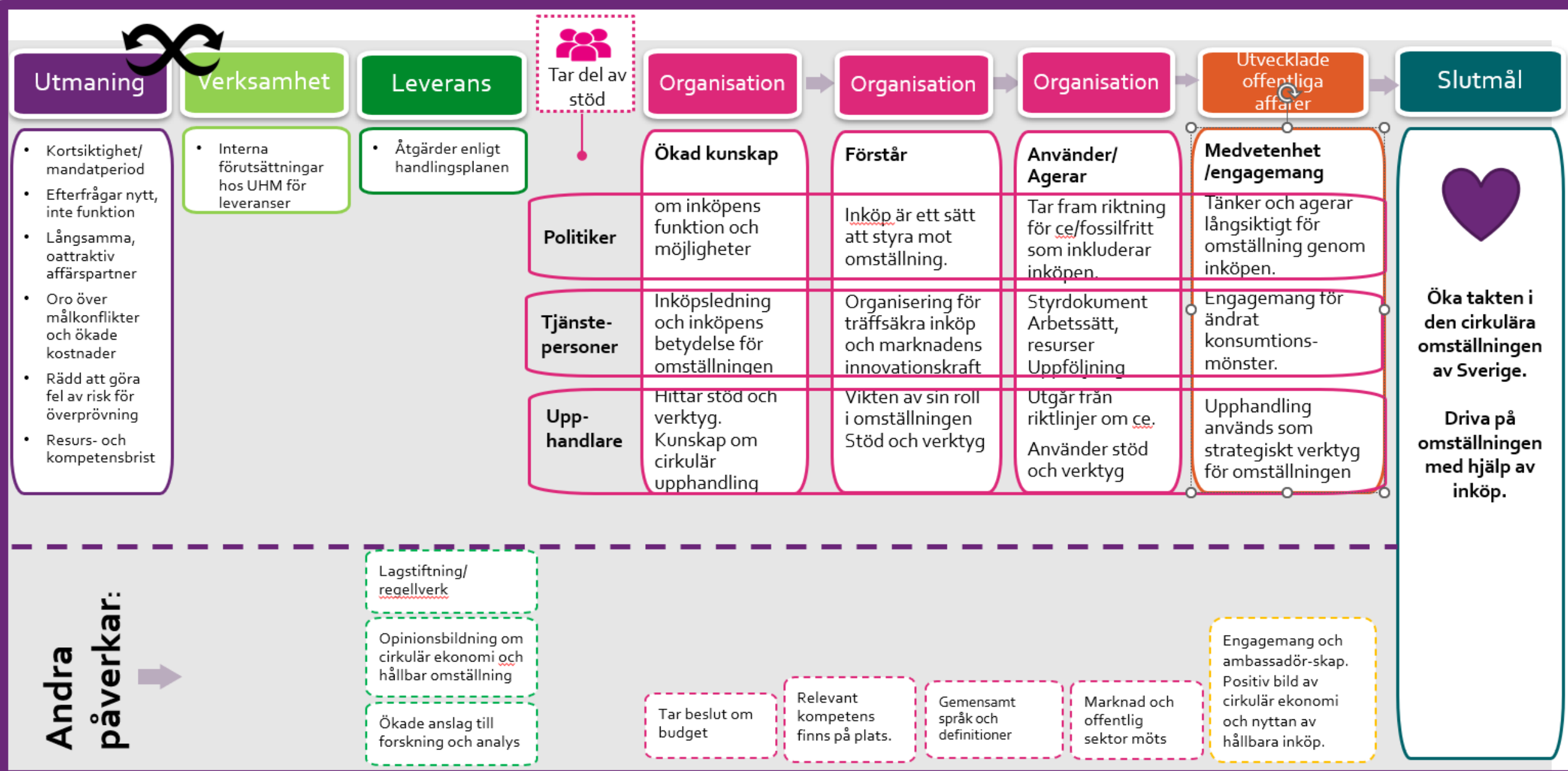

- Finns något i era uppdrag som kan bidra till uppdraget?
- Hur kan vi stärka varandra? Vad kan vi göra tillsammans för att bidra till önskad förflyttning?

Öka takten i den cirkulära omställningen av Sverige.

Förenklad och kombinerad effektkedja upphandlande organisation

*"Med mer dialog
skulle upp-
handlingarna bli
konkreta, tydliga och
lättförståeliga"*

*"Framtiden är
att utnyttja
marknaden
mycket mer"*

*"Vi förstår inte
hur mycket tid
man ska behöva
lägga på det här
eller vem som
ansvarar för
vad"*

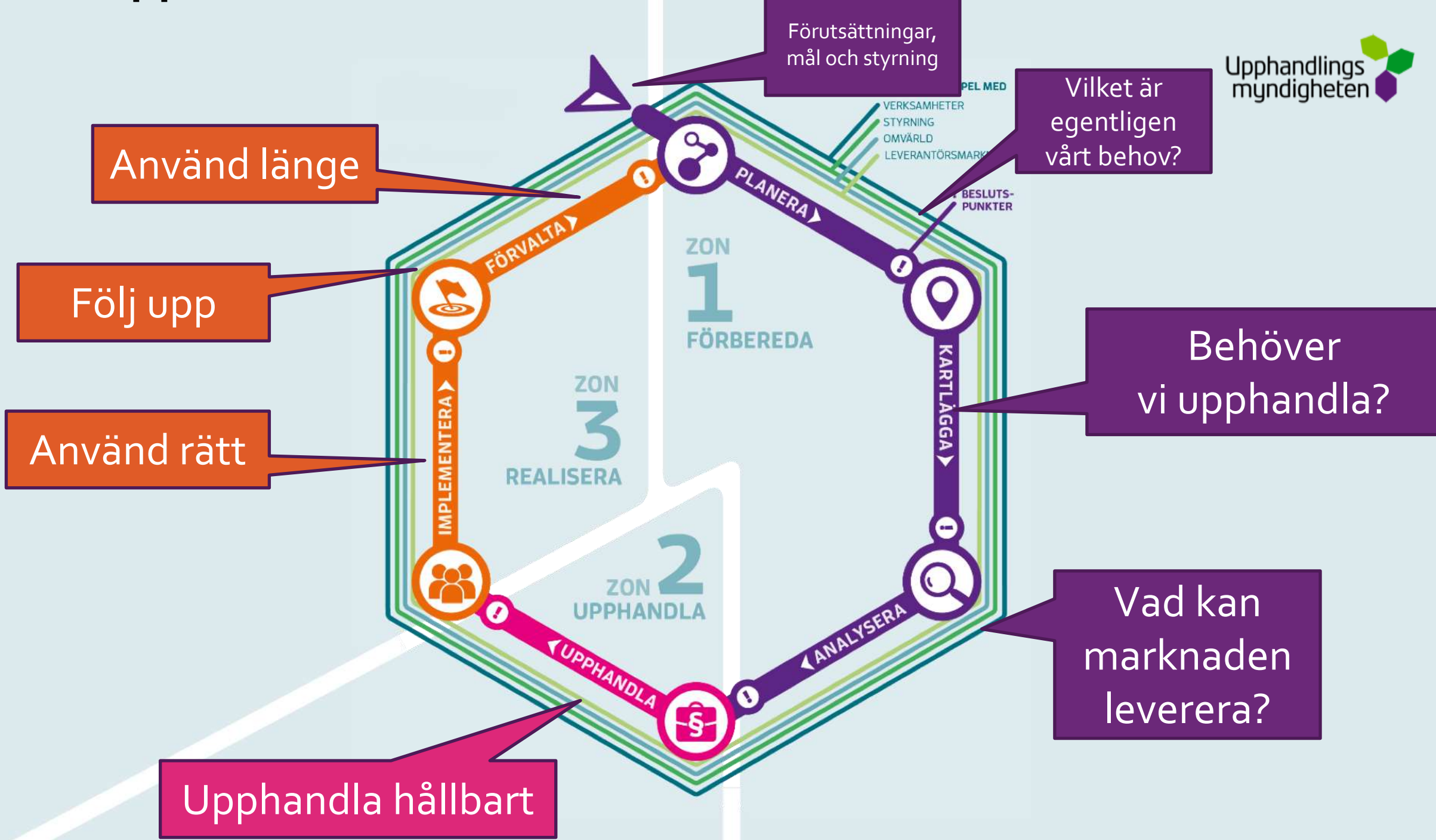

Stöd och verktyg

Inköpsmodellen

Hållbarhetskrav i upphandling möjliggör giftfria cirkulära kretslopp

Hitta hållbarhetskriterier i Kriterietjänsten. Filtrera på miljömål, Agenda 2030, cirkulära aspekter

<https://www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/>

Med fokus på hållbarhet och cirkularitet

Leverantörsmarknad

- Dialog inför och under avtalet
- Befintliga leverantörer
- Nya marknadsaktörer
- Långsiktighet
- Perspektiv krisberedskap och varuförsörjning

Hållbarhet

- Miljömässig, ekologisk
- Social hållbarhet
- Ekonomisk hållbar affär
- Integrerat perspektiv
- Organisationens mål
- Utgå från Agenda 2030
- Identifiera synergier

Cirkulär ekonomi

- Använda produkter och tjänster längre
- Använda resurser effektivt
- Återanvända och återvinna produkter och material
- Minimera avfall
- Få in nya lösningar, styra mot fossilfrihet

Med fokus på innovation

Verksamhetsutveckling

- Förankring och förberedelser
- Ständig förbättring
- Testa tillsammans

Förberedelser

- Involvera fler kompetenser
- Titta på morgondagens behov
- Analysera marknaden och leverantörernas lösningar

Samverkan

- Iterera behov och lösningen i tidigt skede
- Kravställning och upphandlingsmetod
- Samverkan och partnerskap under avtalstiden

Genomfört arbete med att utveckla vårt stöd

- ▶ Uppdragsrapport om hinder och framgångsfaktorer
- ▶ Behovsanalys av befintligt stöd på webben (konsultstudie)
- ▶ Effektkedjor huvudsakliga målgrupper och leverantörer
- ▶ Reviderat och utvecklat webbstöd
  - ▶ förberedande faser
  - ▶ utvärderingsmodeller
  - ▶ avtalsuppföljning
- ▶ Webbstöd för ökad cirkularitet inom vissa områden
  - ▶ IT
  - ▶ Textilier
- ▶ Partner med Reglab (Regioner, Vinnova, Tillväxtverket)
- ▶ De offentliga inköpens miljö- och klimatpåverkan (eget regeringsuppdrag, miljöspend)

Reglab: Näringslivets gröna omställning

[Workshop 1](#). Vad menar vi med grön omställning?

Studiebesök. Omställning i praktiken

- ▶ Tema Skog 25 september (digitalt)
- ▶ Tema Livsmedel 26 september
- ▶ Tema Bygg/Återbruk 27-28 september
- ▶ Tema Industriell symbios 29 september

Mycket snack
och mycket
verkstad

[Workshop 2](#). Hinder, målkonflikter och innovativa lösningar 9-10 okt

- ▶ Upphandling och inköp som verktyg för en hållbar omställning
  - Vårt stöd och utgångspunkter för hållbarhet och cirkulära aspekter
  - Har upphandlingen spelat någon roll i studiebesök som exempel

Workshop 3 och 4. 8 november respektive 6 december

Exempel på kommunikation och samverkan

- ▶ Klimatledarkommunerna 19 september
- ▶ Hållbar kommun 3 okt
- ▶ Innovationsveckan 2-6 okt
- ▶ Kvalitetsmässan 22 nov
- ▶ Plast i vården och kommunen, 27 okt och 21 nov
- ▶ RUS Hållbar konsumtion, 6 nov
- ▶ Partnerskap Reglab, aug-dec

Material och verktyg

- ▶ Citatfilmer
- ▶ Linked-in: Kampanjer för hållbarhetskriterier för cirkulär ekonomi och hållbar plastupphandling
- ▶ Lärande exempel
- ▶ Debattartikel i Dagens samhälle, 3 november

Begränsa den totala materialåtgången

Upphandlings
myndigheten

Effektiv användning

Bästa sättet att nyttja material och resurser som använts för att tillverka varan.

Tips!

Minska den totala materialåtgången genom att dela användningen av en vara ...

... eller varför inte upphandla tjänst i stället för vara?

Här hittar du kriterier för cirkulär ekonomi

I vår kriterietjänst kan du filtrera fram hållbarhetskriterier som bidrar till att begränsa den totala materialåtgången. Du gör önskat val under Kategori.

LinkedIn

- ▶ Kampanjer
  - ▶ hållbarhetskriterier med cirkulära perspektiv – följ den röda tråden
  - ▶ hållbar plastupphandling

Mer information och verktyg

- ▶ [Cirkulär ekonomi i inköpsprocessen](#)
- ▶ [Strategiskt arbete för cirkulär verksamhetsutveckling](#)
- ▶ Modell - [Mål och strategier för cirkulär ekonomi i upphandling](#)
- ▶ Hitta hållbarhetskriterier – [Kriterietjänst](#)
- ▶ [Lärande exempel](#) (Cirkulär ekonomi och Hållbar upphandling)
  - ▶ ex [Så upphandlade Bollnäs kommun ljus som tjänst | Upphandlingsmyndigheten](#)
  - ▶ ex [Fossilfritt byggande genom konkurrenspräglad dialog | Upphandlingsmyndigheten](#)
- ▶ [Hållbarhetskriterier som främjar Cirkulär ekonomi](#)
- ▶ [Hållbar platsupphandling](#)
- ▶ Debattartikel 3 nov – [Ställ krav på återbruk i upphandlingarna](#)

Upphandlingsmyndigheten

© Upphandlingsmyndigheten

10/11/2023 10:00:00

Textil

10/11/2023 10:00:00

10/11/2023 10:00:00

10/11/2023 10:00:00

Upphandlingsområde	Titel	Ansvarig	Status
10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00
10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00
10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00
10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00	10/11/2023 10:00:00

Spridning & engagemang - oktober

► Konkurrenspräglad dialog på konferensen Hållbar kommun

6 oktober 2023

2 689 visningar | 171 klick | 45 gilla

► Upphandlingsdriven hållbarhet: inför seminarium Innovationsveckan

1 oktober 2023

1 807+2162* visningar | 28+59* klick | 40 gilla

4 nya följare

Att våga, att lära av varandra och att realisera uppsatta mål. Det var uppmaningar som återkom i dialogerna på konferensen Hållbar kommun den 3 oktober. Att det pågår mycket bra arbete i kommunerna är tydligt, men det går för långsamt, menade många av talarna. Det finns flera framgångsrika spetsprojekt som skulle kunna skalas upp och implementeras brett. Upphandlingsmyndigheten var på plats för att belysa varför upphandling är en möjliggörare för att nå hållbarhetsmålen. Att be näringslivet att komma med förslag på innovativa lösningar på det man vill uppnå, är ett sätt. Karl Jonasson Collberg exemplifierade detta genom att berätta hur Stockholm stad nådde ett tydligt mål, när de upphandlade en fossilfri byggarbetsplats genom konkurrenspräglad dialog. Läs mer om dialogen som verktyg på vår webbplats: https://lnkd.in/dr_enXYX

Katarina Bentzer Berglind och 44 till

Seminarie 2 oktober: Upphandlingsdriven hållbarhet
upphandlingsmyndigheten.se • 1 minuters läsning

Isakim Thomeus och 39 till

1 inlägg som lagts upp igen

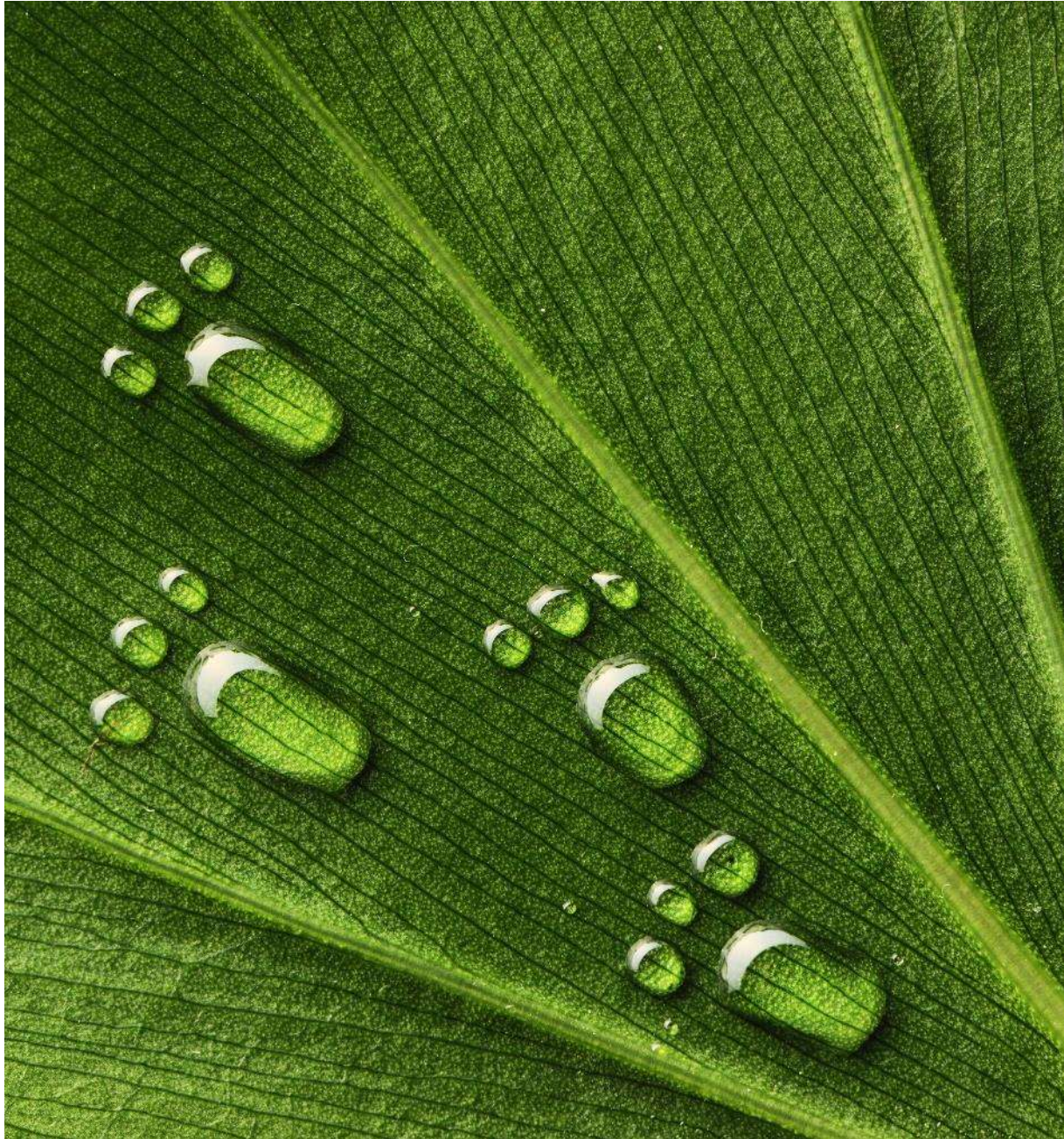
Cirkulära kriterier, pågående och publicerade 2022-23

Mot fossilfritt stål i Luleå. Reglab. Näringslivets gröna omställning

- ▶ Transporter och arbetsmaskiner
  - ▶ Energiberäkningar nybyggnation
  - ▶ Klimatkrav för betong
  - ▶ Styrning av miljöarbete i projekt
  - ▶ Tvätt- och textil service
  - ▶ Hållbara leveranskedjor
  - ▶ Arbetsrättsliga villkor
-
- ▶ Projektkultur
  - ▶ IT-utrustning
  - ▶ Möbler
  - ▶ Livsmedel, flera undergrupper
  - ▶ Energihjälpen
  - ▶ Textilier

Era perspektiv och medskick? Här kan ni hjälpa oss!

- ▶ Vilket stöd behöver ni i er affär - roll/ansvar/organisation - för att inköp effektivt ska bidra till en grön hållbar omställning?

Mentikod: **2170 1803**

Resultat

Tack igen!

Summering - 41 svar (13 oktober, se även klipp från Menti)

Kunskap, kompetens, resurser. Ökad förståelse hos verksamheten.

Tillgång till expertis, miljöstrategier, och fler utbildningar för hållbar upphandling och hur kraven kan följas upp och beskriva effekter.

- ▶ "Vår kommun behöver hjälp med kunskapsspridning mot beställaren"
- ▶ "Kunniga beställare på alla enheter i kommunen behövs"
- ▶ "Mer information riktat mot hur ett kommunalt bolag ska jobba"

Tydligt politiskt styre för hållbarhet och cirkulär omställning.

- ▶ Tydliga riktlinjer för krav på lokalproducerat, återbruk, reparation, inköp av begagnat. Enkla checklistor.
- ▶ Koppla ihop relevansen av hållbarhet med långsiktig ekonomisk hållbarhet.

Vägledning för hur miljö- och klimatpåverkan ska beräknas, generellt och kopplat till produkter och tjänster.

Lärande exempel på cirkulära affärsmodeller som inspiration.

Inkomna svar (Menti 6 nov) – se svar 13 okt längre ner

Vilket stöd behöver ni i er affär - roll/ansvar/organisation - för att inköp effektivt ska bidra till en grön hållbar omställning?

7 responses

Kunskap

Utbildning

Expertkunskap

Gemensamt upphandlingsstöd för alla Lst.

Chefer behöver få ökad medvetenhet om upphandlingens betydelse.

Utmaning är att organisera oss och skapa samarbete inom vår organisation. Vi har strukturer för att identifiera viktiga upphandlingar, men jobbar på arbetssätt kring att formulera och följa upp krav.

Ökad medvetenhet om de olika roller som behövs internt i upphandlingsarbetet.

Upphandling kan bidra till att skapa ett **hållbart** samhälle!

Tack!

Mer inspiration och vägledning
hittar du på vår webbplats

upphandlingsmyndigheten.se

Frågeservice

Telefon: måndag – torsdag kl. 9 – 12

Chatt: måndag – torsdag kl. 13 – 15, fredag kl. 9 – 12

Frågeportalen: dygnet runt

- @uhmynd
- Upphandlingsmyndigheten
- @upphandlingsmyndigheten
- Upphandlingsmyndigheten

Inkomna Mentisvar 13 oktober

Vilket stöd behöver ni i er affär - roll/ansvar/organisation - för att inköp effektivt ska bidra till en grön hållbar omställning?

41 responses

Kompetens och resurser

kravställning

Konkreta tips och verktyg, konkreta krav inom olika områden, hur de kan följas upp osv

Bra information om hur vi som kommunalt bolag ska jobba. Våra inköp ligger på en annan nivå än kommunens.

Någon som är expert inom sitt område, exempelvis miljöstrateg.

Fler utbildningar kring hållbarhet och miljökrav

Upphandling av fossilfria bilar

Kunskap

Att verksamheten ska förstå. Upphandlarna gör det, politiken gör det men verksamheten saknar kunskap.

Vilket stöd behöver ni i er affär

Vilket stöd behöver ni i er affär - roll/ansvar/organisation - för att inköp effektivt ska bidra till en grön hållbar omställning?

41 responses

Centralt stöd, stöddokument och lathundar, aktivt nätverk, goda exempel hur andra gjort, ev nya verktyg genom LOU

Enkla checklistor så vi kan börja arbeta med det utan att det ska vara så stor puck att ta sig över

Kommunikation med kommunledning för att sätta frågan på agendan och koppla ihop relevansen av hållbarhetsfrågor med långsiktig ekonomisk hållbarhet

Fakta och policys inom miljö som jag som upphandlare behöver följa och inkludera i upphandlingar och ställa rätt krav

Kompetens inom de olika miljöaspekterna som ofta behöver vara på detaljerad nivå

Färdiga krav

Uppföljning

Vår kommun behöver hjälp med kunskapsspridning om hållbarhet bland de som ansvarar för upphandlingen inom den kommunala organisationen. Hållbarhet och cirkuläret är inte det som är fokus i dagsläget.

Argument till beställarna att inte köpanytt hela tiden utan arbeta mer cirkulärt

Vilket stöd behöver ni i er affär - roll/ansvar/organisation - för att inköp effektivt ska bidra till en grön hållbar omställning?

41 responses

Mallar vid upphandling

Dela bilder

Guidelines eller normer för hur klimat- och miljöpåverkan ska räknas, samt stöd för företag att ta fram/beräkna klimat- och miljöpåverkan för sina produkter/tjänster

Mervärde - LOU, lagmässigt stöd.

Tydlig kravställning av sakkunnig

Tydlig kravställning av sakkunnig

Kravställning

Tydligt politiskt styre

Grundläggande Utbildning i hållbar upphandling

Vilket stöd behöver ni i er affär - roll/ansvar/organisation - för att inköp effektivt ska bidra till en grön hållbar omställning?

41 responses

Kunniga beställare i alla enheter i kommunen

tydliga riktlinjer på hur man kan ställa krav på lokalproducerat, återbruk

Bra exempel på upphandlingar att inspireras av (och kopiera)

Utbilda upphandlare och kravställare om miljöproblem för att de ska kunna ta egna beslut och vilja göra hållbarare val

Utbildning

Utbildning om hållbar upphandling till upphandlare, politiker, chefer

Hur ska man hantera möjlighet för reparation och även inköp av begagnade varor?

Bättre kunskap om vilka krav som går att ställa som bidrar till en hållbar affär

Utbildning till upphandlaren om hållbar upphandling

Vilket stöd behöver ni i er affär - roll/ansvar/organisation - för att inköp effektivt ska bidra till en grön hållbar omställning?

41 responses

Informationsmaterial till beslutsfattare, arbete att ta fram cirkulära modeller på nationell och regional nivå.

Hitta rimlig nivå på kravställning

Omvärldsspaning vad som går att efterfråga så man inte ställer för hårda krav eller kravställer fel saker

Upphandling är INTE kravställare

Mallar, underlag, stöd i lämpliga krav. Goda exempel.

Grundläggande upphandlingsprinciper Offentlig kund – anbudslämnare/leverantör

- ▶ Icke-diskriminering
- ▶ Likabehandling
- ▶ Proportionalitet
- ▶ Öppenhet
- ▶ Ömsesidigt erkännande

Regler för icke-direktivstyrd upphandling från 1 feb 2022

- ▶ Förenklade bestämmelser regleras genom lag om ändring i lagen (2016:1145) LOU
- ▶ Inga bestämda förfaranden längre under följande belopp:

- Varor och tjänster 2,23 miljoner sek (direktupphandlingsgräns 700 000 sek.

Tidigare: Förenklat förfarande, Urvalsförfarande, Konkurrenspräglad dialog, Selektivt förfarande , Dynamiskt inköpssystem/DIS.

- ▶ Upphandlande organisation ska utforma förfarandet för upphandlingen.

- Ökad flexibilitet ställer krav på stor tydlighet i inköpsprocessen
- Tänkt att främja innovation!
  - Se gärna över mallar, styrdokument och områden som påverkas.

- ▶ Upphandlingsprinciperna gäller alltid.

- ▶ Direktivstyrda regler kan alltid användas = hänvisa till förfaranden går bra !